

Ana-Cristina Popescu

Motto:

„*Voi sunteți sarea pământului*“ (Matei 5, 13)

Mirosul pământului și gustul cireșelor negre

Personajele:

Iova – sergent în cele două războaie mondiale și vărul Anei, fiica lui Nicolae Mationi

Petru Mătu – un copil, nepotul lui Iova, fiul lui Nicolae Mătu și al Anei

Maria Ștefănescu – un alt copil, nepoată a lui Simion Stanca și Antanasie Preda

Nicolae Mationi – participant la actul Unirii de la Alba Iulia, primar al comunei Glimboca

Ana – fiica lui Nicolae Mationi

Ion – vecinul lui Iova

Nicolae Mătu – soțul Anei, soldat în al doilea război mondial

Iosif Alboni – un semnatar la actului Unirii de la Alba Iulia, conducătorul delegației din Cercul Hațegului, primar al comunei Bucova

Ionică- ofițer rezervist, nepotul lui Ion Pop Retegan (fost învățător la Băuțar, scriitor)

Miron Cristea – episcop al Caransebeșului când a fost semnat actul Unirii de la Alba Iulia

Iuliu Hossu – episcop greco-catolic, cel care a citit proclamația de unire a Transilvaniei cu Regatul României

Alexandru Vaida Voevod – medic

Vasile Goldiș - delegat arădean pentru actul Unirii de la Alba Iulia

George Adam - delegat al localității Voislova pentru actul Unirii de la Alba Iulia

Maria – soția lui George Adam - participant la actul Unirii de la Alba Iulia

Romul Raca – protopop de Ulpia Traiana Sarmisegetuza, a condus delegația din Bouștarul Inferior la Marea Unire de la Alba-Iulia

Nicolae Ivănescu din Marga – preot, la 1 decembrie 1918 a reprezentat, în cetatea lui Mihai Viteazul, Cercul electoral Caransebeș

Popovici Gheorghe de la Măru – preot, participant la actul Unirii de la Alba Iulia

Simion Stanca - participant la actul Unirii de la Alba Iulia, reprezentant al comunei Ohaba Bistra

Antanasie Preda - delegat al localității Cireșa pentru actul Unirii de la Alba Iulia

Solomon - gardianul

Jandarmul

Copilul 1

Copilul 2

Copilul 3

Copilul 4

Copilul 5

Copilul 6

Actul I

Personaje:

Copilul 1, Copilul 2, Copilul 3, Copilul 4, Copilul 5, Copilul 6, Iova, Pătru Mățu, Maria Ștefănescu.

Decorul:

O casă la marginea satului, neîngrijită. Cei care nu cunoșteau locul puteau crede că este o casă părăsită. Podeaua din camera mare era din pământ, iar într-un colț al camerei un pui de copac încerca să-și facă loc prin acoperiș, unul dintre pereții casei era acoperit de mușchi.

(Niște copii se adăpostesc de ploaie în casa de la marginea satului. Intră în casă răsând și făcând mult zgomot. Rămân uimiți de priveliștea interioară a casei. Pe un perete interior niște mușchi au făcut un covor verde, iar picăturile de ploaie se scurgeau pe ei ca o cascadă aflată la început de drum.)

Copilul 1 (privind în jur): E cel mai perfect loc de joacă din lume!

Copilul 2: Noroc cu ploaia aceasta, altfel nu descopeream acest loc straniu niciodată.

Copilul 3: Eu v-am spus într-o zi să intrăm în casa lui Iova, că el e plecat cu vacile pe islaz, ca să vedem și noi cum trăiește acest singuratic, dar nu m-ați ascultat.

Copilul 4 (minunându-se de mușchii crescuți pe perete): Incredibil!

Copilul 5 (căutând printre obiectele aruncate prin casă, rătăcind printre corpuri de lemn, lăzi cu unelte, o ușă de dulap, un pat plin de haine vechi, câteva scaune, unele scaune fără picior, o masă mică): Ce sinistru!

Copilul 6 (punând mâna pe un topor): Să tăiem și noi o ramură din copacul acesta ce a avut îndrăzneala să crească aici și să rupă o bucată din acoperișul casei.

Copilul 2: Bună idee! Putem să luăm ceva ca amintire de aici.

Copilul 1 (oprindu-i): Nicio amintire! Eu zic să inventăm un joc nou pentru zilele când avem mai mult timp liber și nu ne omoară nimeni cu școala sau munca.

Copilul 3: Ce joc?

Copilul 1: Vine Iova! Nu vine Iova!

Copilul 5: Interesant joc.

Copilul 1 (către copilul 5): Eu zic ca tu să stai de șase.

Copilul 5: De ce eu?

Copilul 1: Ești cel mai mic.

Copilul 5: Nu e corect! Și eu vreau să mă joc cu voi.

Copilul 1: Normal că te joci! Tu strigi „Vine Iova!“

Copilul 5: Eu vreau să mă joc în casă!

Copilul 1: O să stăm de pază pe rând.

Copilul 6: Eu tot o să tai o creangă de copac.

Copilul 1: Așteaptă să păzească cineva afară și ne facem de cap!

Copilul 4: Mă duc eu!

Copilul 1: Perfect!

(Copilul 4 a ieșit afară din casă, iar ceilalți au început să scoată cu mai multă înverșunare obiectele pitite prin lăzi, prin colțurile casei, să râdă, să se distreze.)

Copilul 3 (către copilul 6 râzând): Eu zic să încerci izmenele lui Iova, cred că ți se potrivesc.

Copilul 6: Ți-am permis eu să râzi de mine?

Copilul 1 (ridicând un obiect): Uitați ce am găsit! (Toți sunt atenți.)

Copilul (examinând obiectul): Pare să fie o busolă.

Copilul 2: La ce-i trebuie lui Iova, prostul satului, o busolă?

Copilul 4 (strigă de afară): Vine Iova!

(Toți se grămădesc spre ieșire, dar se ciocnesc de al patrulea copil.)

Copilul 4 (intrând relaxat în casă): Nu vine Iova!

Copilul 1: Tu îți bați joc de noi?

Copilul 4: Așa e jocul. Dacă vreți să ne jucăm, atunci să ne jucăm!

Copilul 6: Parcă v-ați juca „Omul negru“. Eu tot mă duc să tai o creangă de copac.

Copilul 1: Ce ți-a făcut copacul acela?

Copilul 6 (punând mâna pe topor): Nimic. Dar vouă ce v-a făcut prostul acela singuratic de Iova?

Copilul 4 (privind spre ușă): Vine!

Copiii (speriați): Iova!

Copilul 4: Petru Mâțu, nepotul lui Iova, cu o fată ce nu-i de la noi de la școală.

Copilul 6 (pregătindu-se să dea o primă lovitură copacului): Ne-ai speriat. Pătru e de-al nostru. Nici familia lui nu prea are treabă cu Iova.

Copilul 1: Nu prea are, dar Pătru cam trece des pe la Iova și e cel mai puternic dintre noi la trântă, eu zic să fim atenți.

Pătru (intrând în casă cu Maria): Ce faceți voi aici?

Copilul 1: Ne-am adăpostit de ploaie, acum că a încetat ne pregăteam să plecăm.

Copilul 6 (lovind cu toporul ușor o creangă): Cu o amintire.

Pătru (sărind spre toporul pregătit să vatăme copacul): Fără astfel de amintiri!

Copilul 6 (râzând): Nepotul îl apără pe Iova!

(Pătru îl ia de guler și îl târăște spre ușă, între timp copilul 4 ce e atent afară începe să strige.)

Copilul 4: Vine Iova!

(Toți aleargă spre ușă, dar Iova pășește în casă.)

Iova (un om uriaș, dar cu fața ștersă de vreme): Ce faceți voi aici?

Pătru: Sunt cu mine, uica Iova! Ne-am adăpostit de ploaie.

Iova: Și de ce fugiți?

Pătru: S-au speriat de tine. Eu le-am spus că ești un om bun, dar ei ascultă poveștile care circulă prin sat.

Iova: Am adus cireșe de mai. Stați să mâncați și voi!

Copiii (speriați și fugind pe ușă): Nu, mulțumim!

Iova: S-au speriat și au fugit. (Pune cireșele pe o măsuță.)

Pătru: Sunt copiii, iar prin sat e încă vie întâmplarea aceea cu cireșele.

Iova: Și tu ești copil și n-ai fugit.

Pătru: Eu te cunosc.

Iova: După ce mor îți las ție tot, îți las tot pământul meu, casa, totul. Tu ești singurul care m-ai ascultat și înțeles. (privind spre Maria) Ea cine e?

Pătru: Ea e Maria Ștefănescu.

Iova: Nu-mi spune nimic numele. A cui ești?

Maria: Sunt nepoata lui Simion Stanca și Antanasie Preda, pe ei sigur îi cunoașteți. Au prins ambele războaie mondiale ca și dumneavoastră.

Iova: Da, îi cunosc, Simion Stanca din Ohaba Bistra și Anastasie Preda de la Cireșa.

Maria: Tatăl meu e văr primar cu Anastasie, iar Simion mi-e neam din partea bunicii mele.

Iova (privind spre Maria): Și tu de unde ești de loc, se pare că nu ești din Glimboca?

Maria: Din Ohaba, însă am venit să mai stau și pe la prietena mamei mele, tanti Ana, mama lui Pătru. Părinții ridică casa cea nouă și la noi nu prea e loc noaptea de dormit, doar în grajdii, dar acolo stau și meseriașii. E prea multă lume noaptea în grajdii și locul mic.

Pătru: I-am promis că-i arăt locul unui om care a văzut și înțelege multe.

Iova: Cine-i acel om?

Pătru: Tu.

Iova: Eu?

Pătru: Da.

Iova: Și Ana, mama ta, nu a venit? Ea nu vine niciodată. Tatăl tău, Nicolaie mai vine, rar, dar vine.

Pătru: Spune că nu vrea să meargă într-un loc blestemat.

Iova: Loc blestemat? Poate.

Pătru: Eu nu cred acest lucru.

Iova: Locul unde nu odrăsleşte nimic, unde nu se aud glasuri, râsete de copil, e un loc blestemat. Astăzi după atâta timp am auzit și în casa mea râsul unor copii.

Pătru: Dar odrăsleşte un copac.

Iova: E copacul durerii mele, un cireș. Veniți aici, lângă mine să vă arăt. (Se apropie de locul de unde a crescut copacul. Se așază în genunchi, copiii îl urmează și le arată o bucată de pământ unde se vede că cineva a introdus câteva degete.) Aici am adus niște pământ din locul închisorii mele. Zilnic îmi spăl degetele în el. De aici am lăsat să crească acest vlăstar, l-am îngrijit.

Pătru: Ce copac e acesta?

Iova: E un cireș, un cireș negru ca cel care a zămislit rodul durerii.

Pătru: Mi-ai promis că o să-mi povestești cândva ce s-a întâmplat atunci în livadă.

Iova: Poate că a sosit vremea. Vezi, tu, pământul acesta în care îmi scald degetele, e pământ din livada cu cireși, e pământul strămoșilor mei. Eu am greșit. Pe acest pământ a curs sângele unui

om nevinovat. Acest pământ sfânt a devenit martorul principal al acuzării mele. Tot el o să fie și izbăvirea mea.

Pătru: Nu înțeleg nimic din povestea ta.

Maria: Nici eu.

Iova: O să înțelegi cândva. O să încerc să-ți explic. Pământul acesta l-am pus într-o foie de ziar și l-am ascuns în buzunarul de la cămașă. În sân am avut o rămurică cu cireșe când m-au legat. Toți strigau după mine. „Nebunule! Nu te mai saturi de avere! Ai luat ramurile copacului pentru care ai omorât un om cu tine. Îți vor ține de cald!“ Mi-au ținut de cald. Timp de douăzeci de ani cât am fost închis am avut grijă ca ele să trăiască. Locul unde am fost închis era întunecos, între ziduri de piatră. O singură frereastră micuță deschidea loc câtorva raze de foc ce coborau pe un perete ca acesta (se apropie de peretele plin de mușchi). La început peretele era sterp, dar cu timpul, umezeala a pus stăpânire pe el și au început să crească mușchi. În fiecare dimineață îl hrăneam cu niște stropi de apă din porția ce mi se aducea să mă adap peste zi. Stropii aceia de rouă erau mană cerească pentru verdeața ce a început să prindă rădăcini. Lumina din ochiul acela săpat în zid cădea și ea botezându-i. Era lumina de la răsărit. Fereastra era spre nord. Când am fost copil am primit cadou o busolă, dar mai târziu m-am orientat după lumină. Primele raze ale soarelului ce băteau dinspre nord scâldau peretele viu din celulă. Lumina aceea fixa nordul încăperii. Acolo mi-am făcut un altar aidoma celui de lângă cireșul ce-mi hrănește bârlogul acesta. (Se așază în genunchi lângă un butuc aflat în apropierea cireșului. Aprinde lumânarea aflată pe butuc și deschide o carte veche. Se adresează pe urmă celor doi copii.) Veniți lângă mine să ne rugăm!

(Petru și Maria îngenunchează lângă uriașul bătrân.)

Iova: Să ne rugăm pentru un păcătos!

Maria: Cine e păcătosul?

Iova: Eu sunt păcătosul, Mărie! Am greșit și trebuie să plătesc pentru asta.

Petru: Ai plătit. Ai stat închis douăzeci de ani.

Iova: Nu e de ajuns. Ca să simt din nou mirosul pământului sfânt și adevăratul gust al cireșelor negre trebuie să simt cum se

scurge din mine viața și pe locul unde cad picăturile fierbinți și sângerii să văd cum crește un cireș puternic. Să nu rugăm! „Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh! / Tatăl nostru care ești în ceruri! / Sfințească-se Numele Tău; / vie împărăția Ta; / facă-se voia Ta, / precum în cer și pe pământ. / Pâinea noastră cea de toate zilele/ dă-ne-o nouă astăzi, /și ne iartă nouă greșelile noastre, / precum și noi iertăm greșiților noștri; / și nu ne duce în ispită, / ci izbăvește-ne de cel rău. / Căci a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. / Amin!“

(Se închină făcând semnul crucii și se ridică urmat de cei doi copii. Se apropie de masa unde a pus cu ceva timp în urmă cireșele apucând în drumul lui un scaun mai zdravăn.)

Iova: Veniți la masă să gustați din roadele cele noi! Sunt tare dulci cireșele acestea negre, ca în niciun an.

(Pătru și Mărie caută fiecare câte un scaun mai bun prin casă și se așază pe lângă masă gustând cireșe.)

Pătru: Ai dreptate. Sunt foarte dulci.

Iova: Ramura cu cireșe ce am avut-o ascunsă în sân a prins rădăcini în celulă. Am săpat cu degetele pământul de lângă zidul de piatră ce a fost acoperit de mușchi și am sădit în el sămânța vieții presărând pe el pământul strămoșesc ascuns în buzunarul cămășii.

Maria: La percheziție nu au luat pământul și ramura încărcată cu cireșe?

Iova: Nu. M-au disprețuit pentru lucrurile ce le-am avut asupra mea.

Pătru: Poate că a sosit vremea să-mi povestești și mie nenorocirea de care te-ai împiedicat în urmă cu douăzeci de ani.

Iova: M-am împiedicat? Nu! Mi-a smuls viața bucată cu bucată. M-a sfâșiat mai rău decât o fiară sălbatică. Da. O să-ți povestesc. Tu trebuie să cunoști totul. Cineva trebuie să-mi afle istoria, să afle istoria unui renegat, a celui de care s-a lepădat toată lumea.

Pătru (mâncând cireșe): Nu chiar toată.

Iova (ironic): Ești doar un copil.

Pătru: Un copil care știe să asculte.

Maria: Și eu știu să ascult.

Pătru: Eu nu m-am lepădat de tine.

Iova: Știu, Petre! Tu ești bun, ești nevinovat. Tu ești puritatea florilor de cireș și parfumul pământului în prag de primăvară. O să vă povestesc tot, Petre, o să vă povestesc! Voi ați vrut! Și o să mă ascultați până la capăt! Nu există cale de mijloc. Voi veți fi martorii unei vieți de om condamnate la izolare, la uitare!

(O clipă totul se adâncește în întuneric.)

Actul II

Personaje:

Iova, Ion, Ana, Nicolae Mățu, Alexandru Vaida – Voievod, Nicolae Mationi, Jandarmul, Solomon

Decorul: O livadă cu cireși, o colibă.

Iova: Mai o săptămână și începem culesul.

Ana: Eu zic să nu mai amânăm. Păsările abia apucă să se bucure de dulceața fructelor.

Iova: Nu le las, Ano, să le culegi! Aici o să stau cu zi cu noapte până se fac negre. Nu o să las pe nimeni să le atingă.

Nicolae Mățu: De ce ne-ai mai chemat, dacă nu vrei să te-ajutăm la cules?

Iova: Să vă arăt, Nicolae, cât rod au cireșii! La nunta ta cu Ana o să vă bucurați de cea mai bună răchie de cireșe.

Ana: Răchie de cireșe?

Iova: Da. Știu cea mai bună rețetă. Am primit-o de la moșul meu. Trebuie doar să mai așteptăm puțin ca cireșele să fie coapte bine.

Nicolae: Copilării! Răchia bătrână de prună e cea mai bună.

Iova: Asta spui tu acum, că n-ai gustat încă răchie de cireșe.

(Se aud niște pași.)

Iova: Liniște! Ascultați! Vine cineva! Să ne ascundem după cireșul cel mare de lângă colibă. Probabil e un hoț.

Ana: Ce hoț să fie? Sigur e un vecin ce se duce spre pământul lui.

Iova: Se apropie! Liniște!

(Ion pășește prin livadă.)

Ion: Ce frumos e acasă! S-au copt cireșele. Ce dor mi-a fost de satul meu! E bine că am tăiat drumul prin pădure, pe holde. Am mai simțit și eu mirosul proaspăt al pământului. Și acum văd că s-au copt cireșele în livada vecinului. O să gust și eu câteva cireșe, doar nu e foc. O să-mi astâmpăr foamea și setea până-oi trece pragul casei părințești. (Se apropie de un cireș și culege câteva fructe.) Ce mari și negre sunt! (Gustă din cireșe.) Sunt dulci și bune.

Iova (în șoaptă) Să vedeți ce o să-l sperii pe tâlharul acesta! (Caută ceva prin iarbă.)

Nicolae: Ce faci?

Iova: Taci, Mâțule, că te aude hoțul și fuge!

Nicolae Mâțu: Nu e hoț! E Ion! L-au eliberat din armată și s-a întors acasă.

Iova: Trebuia să-și țină drumul spre casă, nu să se agațe în cireșii mei.

Ana: Liniștește-te, uica! Omul a venit de la drum lung.

Iova (punând pușca la ochi): Nu mă interesează de unde a venit. Să-mi lase cireșii în pace! Doar o să-l sperii. O să trag un foc spre cer. Am fost în război și cunosc meșteșugul armelor. (Apasă pe trăgaci.)

Ana: Cred că l-ai nimerit.

Iova: L-am speriat doar. Am tras un foc în văzduh.

Nicolae: Eu am auzit două focuri. Și eu am fost în război și știu să deslușesc două sunete la interval de o secundă, două.

Iova: Cred că ți s-a părut.

Nicolae: Poate.

Ion (nedumerit și speriat totodată): Cred că un corp străin a trecut prin mine... (Duce mâna spre pântec.) Mă cuprinde fierbințeala! Mi-e cald și nu-mi mai simt picioarele. (Se clatină și cade pe pământ. (Își pune mâna sub cămașă și o retrage plină de sânge.) Sânge! O gaură a început să fiarbă în mine. Acum

clocotește și seva vieții curge lin spre pământul însetat. E atât de neagră ca cireșele acestea ce mi-au otrăvit pribegia pe acest pământ. (Se ghemuiește.) Mă doare! Au! Au! Mă doare! Mor!

Ana: Să-l ajutăm!

Iova: Îți poruncesc să stai aici sau trag! Se preface. Știu că se preface. Eu am tras un foc în văzduh, ca să știe că nu-i singur în livadă și să se sperie.

Ion: Ce repede se scurge viața din om și cât de fericit am fost cu câteva clipe în urmă. Am scăpat de aramată și m-am întors acasă să mor. Și atât de mult îmi doream să ajung acasă și să încep să trăiesc cu adevărat. (Își pune mâna pe rană.) Ce repede curge. Parcă ar fi un izvor. Da, e izvorul vieții mele care se pregătește să mă părăsească. Nu vreau să mor! Rana asta îmi alungă viața din mine! Mă doare! Totul mă doare! Să mă ajute cineva! Nu mă aude nimeni? Nu mă lăsați să mor! Sunt atât de tânăr! În loc să mă împărtășesc din cireșele vieții, am gustat cireșele negre ale morții. Pământul! (Ia un pumn de pământ.) Ajută-mă tu, pământule! (Sărută pământul și îl duce spre rană încercând să o acopere.) Poate pământul oprește izvorul acesta cald. Ce cald este! Mi-e frică! De ce se întunecă totul în jur? Poate mor. Să mă ajute cineva! Nu mă lăsați să mor ca un câine! Aprindeți o lumânare, că s-a făcut întuneric!

Ana: Eu mă duc!

Nicolae: Stai aici, că te omoară nebunul și pe tine! Pe Ion nu ai cum să-l mai ajuți.

Ana: Măcar nu e singur înaintea morții.

Nicolae: Se va sfârși curând.

Ana: Atât de singur!

Ion: Mi-e cald! E prea cald izvorul ce are rădăcini în mine. E cald și curge prea repede. În curând va seca. Ajutor! Să mă ajute cineva! Doamne! Toți mi-au întors spatele. Călăul meu se ascunde fără milă printre copaci și părinții mei nu simt că drumul meu spre casă a fost tăiat cu firul de mătase al morții. Nici păsările nu se mai aud. Și ele s-au pierdut departe. Parcă și lor le e frică de ce se va întâmpla. Oare toți așteaptă ca eu să mor? Nu, nu se poate să mor! Trebuie să mă ridic și să caut un doctor! (Încearcă să se ridice, dar

nu poate și începe să se târască.) Ce greu mă deplasez și rana asta mea mocnește, pe urmă erupe și tot așa până mă prăpădesc de tot.

Ana: Săracul!

Nicolae: Taci, că te-aude! Se spune că oamenii în apropierea morții aud tot. Și Iova ăsta nu mai aude nimic. A împietrit cu arma în mâini și privește spectacolul morții.

Ion (târându-se): Mi-e corpul atât de greu și mi-e frig. Acum mi-e frig. Mi-e frig și totuși transpir. (Își duce o mână spre frunte.) Ce sudori reci! Probabil asta e apa morții. (Cu glas stins.) Ajutor! Nu mă ajută nimeni? Mama! Iova! Ai milă, Iova, de cel pe care l-ai distrus!

(Iova tresare.)

Iova: Să-l fi rănit așa de rău? Eu nu am ridicat arma spre el, ci spre cer.

Ion (plin de sudoare, jalnic): M-au omorât! Și cât aș mai fi vrut să trăiesc! Mi-ar fi fost atât de dragă viața. Iova! Mamă! (plângând) Alungați întunericul ce m-a cuprins! (tânguindu-se) Simt moartea cum îmi răsuflă în creștet. Nu vreau. (poruncitor) Pleacă! Pleacă de aici! (cu disperare) Iova! Chemați un doctor! (cu glasul stis) Nu mai pot! (strângând locul rănit cu mâna) Se scurge tot sângele din mine. M-a omorât! (cu ultimele puteri) Nu mă lăsați! Voi ce-mi auziți plânsul, ajutați-mă! Oameni buni, ajutați-mă! Fie-vă milă! Nu mă lăsați să mor! Nu vreau să mor! Nu vreau! E așa dulce viața ca eu să nu am parte de ea. Doamne, ajută-mă! Nu mă lăsa, Doamne! Nu mă lăsa pradă morții! Nu mă lăsa să mă înghită pământul de acum! (cu glasul mult mai stins) Iova! Ai milă. Ajută-mă, Doamne! (foarte speriat) Cât sânge! Mi-a vărsat sângele banditul și se face că nu-mi aude plânsul. (gâfâind) Iova, ajută-mă, că o să mor! Nu mă lăsa! Nu mă lăsați, oameni buni! Nu mă lăsa, Doamne, nu mă lăsa pradă morții! (Zgârie pământul cu mâna, pe urmă se luptă să se mai târască, dar rămâne nemișcat.)

(Iova se apropie speriat de Ion. Îl urmează atât Ana, cât și Nicolae.)

Ana (atingând trupul lui Ion și întorcându-l pe spate): L-ai omorât!

Iova: Se preface!

Ana: Nu înțelegi, omule? L-ai omorât!

Iova: Am omorât eu? Pe cine?

Nicolae: L-ai omorât pe Ion, vecinul tău.

Iova: Eu am vrut doar să-l depărtez de cireșii mei. Am vrut doar să-l sperii. Eu nu am tras în el. Nu știu cum s-a întâmplat acest lucru. Eu m-am jucat.

Nicolae: L-ai omorât!

Ana: Nicolae!

Nicolae: Da.

Ana: Mergi în sat și anunță oamenii ce s-a întâmplat aici!

Nicolae: Mă duc.

(Nicolae pleacă.)

Iova: Nu înțelegi că nu am vrut să-l omor? Nu știu cum s-a întâmplat acest lucru. Nu știu. Eu nu am tras în el.

Ana: Mai bine ai căuta o lumânare în colibă.

(Iova se duce în colibă și se întoarce cu o lumânare aprinsă. O dă Anei care o fixează în pământ.)

Iova: Eu plec.

Ana: Unde?

Iova: Mă duc în munți. Mă fac pustnic. Am greșit.

Ana: Ai omorât un om și o să stai să-ți iei pedeapsa.

(Iova ia niște pământ de lângă cireșul unde a fost împușcat Ion și îl pune într-o foaie de ziar rățăcită printr-un buzunar, pe urmă rupe o creangă cu cireșe dintr-un copac și o ascunde în sân.)

Ana: Ce faci?

Iova: Mi-am luat o picătură din pământul casei mele și rodul pentru care s-a stins o viață de om, ca să-mi fie călăuză prin pustiu în care o să mă duc.

Ana: La închisoare o să te duci.

Iova: Tot pustiu e și acolo.

(Nicolae se întoarce cu primarul, un medic și un jandarm.)

Nicolae Mătu: Pe aici, domnule primar!

Nicolae Mationi: Ana!

Ana (cu lacrimi în ochi fuge la tatăl ei în brațe): Tată!

(Jandarmul cercetează cadavrul și își notează ceva.)

Jandarmul: Vezi, tu, domnule primar, Nicolae Mationi, fiica ta a fost martor la o crimă!

Nicolae Mationi: Văd!

Medicul: Jandarm, pot să examinez subiectul?

Jandarmul: Se poate.

Iova: Nu cred că l-am omorât eu. Eu nu am tras în el.

Nicolae Mationi: Încă mai poți vorbi?

Iova: Abia pot să prind glas. Așa a fost să fie oare, să greșesc și să omor? Ce negură s-a așezat în fața mea?

Nicolae Mationi: Să distrugi oameni nevinovați, asta s-a așezat!

Iova: Fiecare e nevinovat până la un punct, pe urmă nu mai se știe.

(Medicul examinează trupul celui decedat.)

Nicolae Mationi: Ce spui, domnul doctor, Alexandru Vaida Voevod?

Alexandru Vaida Voevod: L-a omorât pentru două cireșe.

Jandarmul (către Iova): Ești arestat! Ai omorât un om că a mâncat doar două cireșe. Săracul! Măcar de ar fi apucat să mănânce mai multe. Ar fi murit și el mai bucuros.

Iova: Nu l-am omorât eu!

Nicolae Mationi: Încă mai ai putere să vorbești?

Solomon (venind în grabă): Am auzit din sat că ați plecat grabnic spre livada lui Iova.

Iova: Solomoane, tu mă cunoști! Pot să omor eu un om?

Solomon: Ce s-a întâmplat? Cine a murit?

Jandarmul: E bine că ai venit, gardian! O să-l iei în primire pe arestat până la judecată. Poate o să-l determini să mărturisească adevărul.

Solomon: Să trăiți! Am înțeles.

(Jandarmul și Solomon îl încătușează pe Iova. Medicul acoperă cadavrul sub privirile Anei, a lui Nicolae Mîțu și Nicolae Mationi.)

Medicul: Puteți să anunțați familia celui decedat să-i ridice trupul. (Pleacă în urma celor ce îl duceau pe Iova.)

Ana (către Nicolae): Pentru două cireșe l-a omorât. E un loc blestemat această livadă. Dacă vor păsările cerului să mănânce cireșele, foarte bine. Nimeni nu se va mai atinge de ea cât timp

Iova va fi arestat. Așa o să rămână, un loc părăsit și nelecrat în care a murit un om.

Nicolae: Eu mă duc să duc vestea cea sfâșietoare familiei lui Ion. Tu rămâi, Ană, să priveghezi trupul neînsuflețit care nu s-a putut bucura de aroma cireșelor simțind gustul sângelui ce a început să-i izvorască prin rană.

Ana: Rămân, Nicolae! Mergi grabnic!

(Nicolae pleacă. Ana rămâne lângă cel adormit.)

Ana: Ce repede te-ai dus, Ioane! În curând o să pună pământ peste tine și te vei face una cu el. Asta ne e scris la toți, dar tu prea repede te-ai dus, prea tânăr.

(O clipă totul se adâncește în întuneric.)

Actul III

Personaje:

Iova, Solomon, Jandarmul, medicul - Alexandru Vaida Voevod, Iosif Alboni, Ionică.

Decorul:

O celulă dintr-o închisoare, asemănătoare camerei din casa lui Iova. Podeaua era din pământ bătut, unul dintre pereții celulei, cu toate că era de piatră, era acoperit de mușchi, un pat, o masă.

Scena I

Personaje:

Iova, Solomon, Jandarmul, medicul - Alexandru Vaida Voevod

(Iova, cu lanțuri la picioare și la mâni, stătea ghemuit în pat, legănându-se. Cămașa îi era stropită cu sânge, și se vedeau pe ea lovituri de bici. În celulă intră Solomon, gardianul. Acesta îl apucă pe Iova de cap și îl trânteste din pat.)

Solomon: Te-ai hotărât? Mergem în fața procurorului, ca să îți mărturisești fapta.

Iova: Eu știu că nu am omorât pe nimeni. Singura mea vină e că nu l-am crezut pe Ion, am crezut că se preface și l-am condamnat din nepricepere la moarte.

Solomon: Sunt și martori care spun că ai tras un foc sau două de armă. Oricum, un singur glonț l-a lovit pe decedat.

Iova: Atunci să fie căutat al doilea glonț, dacă au fost mai multe focuri, să se dovedească că e la fel ca cel ce i-a fost fatal lui Ion.

Solomon (izbindu-l cu capul de un perete): Nu ți-e rușine! Omori omul și faci pe nevinovatul? Las că mărturisești tu! (Îl lovește cu un baston pe unde apucă, în timp ce Iova se ghemuiește pe jos.) Să mai căutăm un glonț? Cine știe câte or mai fi rătăcite din război. Te pomenești că ți-ai făcut planuri să scapi. De aici nu mai scapi niciodată. Țsta ți-e mormântul, iar eu o să-ți fiu popa. Am fost popă și la alții mai însemnați decât tine.

Iova: Nu l-am omorât eu, Solomoane! Te rog să mă crezi!

Solomon: În sat, la Glimboca, eram Solomon. Aici ești la Caransebeș, la închisoare și sunt domnul gardian. Ai înțeles, mă?

Iova: Tot Solomon ești, însă acum lovești un om, acasă loveai bietele animale lipsite de apărare, loveai și drăcuiai vacile, caii, având impresia că sunt îndărătnice și nu stau cum dorești.

Solomon (lovindu-l cu picioarele de această dată): Râzi de mine, nemernicu' dracului? Ce vrei să spui, că-s rău?

Iova: Poți să mă omori, eu tot nu am ce să mărturisesc.

(În celulă apare jandarmul.)

Jandarmul: Lasă-l! Ridică-l în picioare!

Solomon (apucându-l de umerii cămășii și trăgându-l în sus): N-ai auzit să te ridici, măi?

Jandarmul (apropiindu-se de Iova care tot lovit stătea în picioare): O să-mi semnezi foaia asta.

Iova: Ce să semnez?

Solomon: Foaia din mâna domnului jandarm, n-ai auzit?

Iova: Ce scrie pe foaie?

Jandarmul: Că l-ai omorât pe Ion pentru două cireșe.

Iova: Ce-i drept, sunt vinovat de moartea lui Ion. Am vrut să-l sperii, pe urmă nu l-am crezut. Dacă-l credeam poate mai avea o șansă, poate mai era în viață. Poate că l-am omorât neavând încredere în el. De tras în el, însă nu am tras eu.

Jandarmul: Dar cine a tras? Ana? Nicolae?

Iova: Doamne, ferește! Nu au tras ei.

Jandarmul: Atunci cine a tras? A mai fost cineva în livadă?

Iova: Asta nu am cum să știu. Poate puteți voi cerceta. Eu știu că am tras în văzduh. Glonțul armei mele nu avea cum să-l lovească pe Ion.

Jandarmul: Așa nu ajungem nicăieri.

Solomon: O să-l dau eu pe brazdă.

Jandarmul: Cum? Lovindu-l? Nu mai e nevoie de încă o victimă.

Solomon: Atunci ce ordonați?

Jandarmul: Pune-i penița în mână și obligă-l să semneze!

Iova: Nu semnez nimic! Puteți să mă omorâți! Nu semnez!

(Solomon îl lovește peste gură cu pumnul pe Iova.)

Jandarmul: O să semnezi!

Iova: Nu semnez!

Jandarmul: Semnează și se termină totul. Tu ți-ai mărturisit fapta și o să fii condamnat la douăzeci de ani de închisoare.

Iova: Fără judecată, doar cu o semnătură?

Jandarmul: E cea mai ușoară pedeapsă. Eu zic că nu ai altă variantă.

Solomon: Dacă nu semnezi o să intre în locul tău la închisoare Ana sau Nicolae. O să arătăm că ți-au fost complici și că tu aperi pe unul dintre ei, pe cel care a tras al doilea glonț.

Iova: Nu este adevărat!

Jandarmul: Atunci semnează până nu o să nenorocești și alți oameni.

Iova: Decât așa, mai bine semnez.

Jandarmul: E cea mai bună decizie.

Iova (apucând foaia și pana): Unde să iscălesc?

Jandarmul (arătându-i): Aici!

(Iova semnează.)

Jandarmul (către Solomon): Să nu-i lipsească porția de pâine și apă, pe urmă îl puteți pune la lucru. E destul de puternic să muncească pentru pâinea și apa ce o primește. (dând să plece) Scoate-i lanțurile! Nu mai e nevoie de ele.

(Solomon îi scoate lanțurile.)

Iova: Acum ești mulțumit?

Solomon: Era de datoria mea să te determin a mărturisi.

Iova: Se pare că ți-ai făcut datoria.

Solomon (ridicând lanțurile): O să trimit medicul să te examineze după care o să primești o bucată de pâine și o cană de apă și o să te scot la lucru cât mai e ziuă. Trebuie să cărăm piatră pentru construcții.

Iova: Eu dintre pereții aceștia nu mai plec niciunde, poate peste douăzeci de ani. Ei îmi vor fi cripta greșelii mele. Dacă plecăm urechile la tânguirea lui Ion, probabil nu murea un om.

Solomon: O să ieși imediat la muncă până ce se întunecă.

Iova: Nu ai înțeles? Eu de aici nu mai plec decât peste douăzeci de ani, ori acasă, ori mai repede, la progade. (începe să râdă nebunește)

Solomon: Încetează!

(Doctorul intră în celulă.)

Alexandru Vaida Voevod: Ce se petrece aici?

(Iova se pitește pe jos, lângă pat, desenează un cerc încetând râsul.)

Solomon: A început să joace teatru. Fuge de muncă, domnule doctor.

Alexandru Vaida Voevod: Nu cred. Îl cunosc. L-am întâlnit prima dată pe Câmpul lui Horea de la Alba Iulia. Nu-i omul care să fugă sau să se teamă de ceva. (Se apropie de Iova. Se așază pe pat și îi ia o mână pentru a-i măsura pulsul.) Pulsul e ușor crescut.

Solomon: De la prea mult râs.

Alexandru Vaida Voevod (către Iova): Ce e cu cercul acesta?

Iova: Vedeți, dumneavoastră? Cercul acesta e simbolul neputințelor noastre.

Alexandru Vaida Voevod: Ce neptințe?

Iova: A neputinței mele de a evada dintre acesta ziduri de piatră. Mă rotesc în cerc și nu văd nicio ieșire a neputinței dumneavoastră de a mă înțelege și a mă declara apt pentru muncă, vă învățți în cerc și nu îmi puteți pune niciun diagnostic.

Alexandru Vaida Voevod: Știi că ai dreptate? Pe Câmpia lui Horea am făcut cercul, ne-am dat cu toții mâna, pe urmă l-am biruit și am alergat la rege cu „Declarația de unire“. Îți amintești?

Iova (simplu): Da.

Solomon (aparte): Ce examinare mai e și asta? (către medic) Cum e domnule doctor Alexandru Vaida Voevod? E apt pentru muncă?

Alexandru Vaida Voevod: Încă nu mă pot pronunța.

Iova: Nu-i așa că pământul este rotund?

Solomon: Ce nebulie mai e și asta?

Alexandru Vaida Voevod: E rotund, da.

Iova: Prin urmare tot cerc este. Toți ne învățăm în același cerc, ne învățăm în jurul soarelui clipă de clipă, atât cât ne este permis.

Alexandru Vaida Voevod: Ce vrei să spui?

Iova (învârtind degetul pe cerc): Aici ne naștem, pe urmă creștem, și creștem și creștem, alergăm, dar nu înțelegem unde, iar când ne trezim e prea târziu, căci toți am alergat spre moarte. Cercul duce de la viață spre moarte și tot așa, la nesfârșit. Nimeni nu poate să evadeze din cerc oricât și-ar dori. (Se ridică și începe să se învârtească.) Suntem într-un cerc, doctore! Înțelegi? Într-un cerc suntem!

Solomon (nedumerit, încercând să-l oprească pe Iova): Domnule doctor!

Alexandru Vaida Voevod: Lasă-l!

(Iova se oprește și cade jos. Începe să râdă.)

Alexandru Vaida Voevod (către Solomon): Tot ce s-a întâmplat a avut o încărcătură emoțională puternică asupra lui.

Solomon (către Iova): Încetează!

(Iova încetează râsul, se ridică, se uită la Solomon, îl cercetează rotindu-se în jurul lui.)

Solomon: Eu zic că puțină muncă îi alungă toată încărcătura asta emoțională de care vorbiți, domnule doctor!

Alexandru Vaida Voevod: Nu pot să mă pronuț încă. E prea depresiv. În unele cazuri munca ajută. În acest caz, nu știu cât ajută.

Iova (apucându-l cu putere de guler pe Solomon): Cine ești tu? (Îl împinge.) (către cei prezenți) Voi cine sunteți? (puternic) Eu sunt actorul, voi cine sunteți? (Se străduiește să râdă.) Eu sunt omul care știe să zâmbească altora, chiar dacă sufletul lui plânge.

Solomon: Își bate joc de noi.

Iova: Fiecare e actorul propriei sale vieți. Eu îmi joc rolul dictat de voi acum și totuși râd. Voi ce sunteți? Niște regizori mediocrii? Dar scenaristul, cel care m-a trimis pe mine aici? E cel mai jalnic scenarist.

Alexandru Vaida Voevod (aparte): Ori e nebun, ori e prea deștept.

Iova (către doctor): Cine ești tu? Te-ai schimbat mult de când te-am întâlnit prima dată sau mă înșel eu? Te lași condus de ei? (arătând spre Solomon)

Solomon: Eu zic că trebuie să înceteze acest circ. (către doctor) Să chem jandarmul?

Iova: De ce să-l chemi? Tu faci cât doi jandarmi. Spectacolul abia a început. Până acum ați jucat voi. Ați fost actori mediocri sau n-ați fost nici măcar actori. Eu sunt actorul, adevăratul actor. Eu sunt cel care râde, deși inima lui e ruptă în bucăți. Priviți-mă!

Alexandru Vaida Voevod (către Solomon): Eu zic că-i tulburat. O să cer să fie scutit de muncă, măcar o perioadă. Să-l lăsăm să se acomodeze cu noua lui viață.

Solomon (resemnat): Dumneavoastră sunteți medicul.

Alexandru Vaida Voevod: Să mergem! Îl lăsăm să se liniștească. O să revin dacă e cazul să-i fac o injecție pentru a se putea odihni. A fost foarte stresat.

Solomon: Orice ucigaș e stresat.

Alexandru Vaida Voevod (către Solomon): Eu l-am cunoscut. Sigur e ceva mai mult. Nici cele două războaie mondiale ce l-au pus față în față cu moartea nu l-au stresat așa de rău. Avea doar optsprezece ani când s-a numărat printre cei care au alergat spre Alba Iulia în 1918 povestind cum a privit moartea în față pe

câmpul de luptă și s-a luat la trântă cu ea pentru țara lui dragă. Eu nu mai stau mult pe aici. Eram doar în trecere. Când o să vină medicul închisorii o să-ți las un dosar cu acest caz, să i-l prezinți.

(Cei doi părăsesc celula.)

Iova: Într-un final singur, doar eu și gândurile mele. (Se apropie de pat, scoate ramura de cireș și bucata de ziar cu pământ. Se duce lângă peretele dinspre răsărit și sapă cu două degete în pământ. Ascunde în acea spărtură pământul din ziar și pune creanga de cireș acolo.) Aici o să fie altarul meu. O să vin în fiecare zi, o să privesc spre lumina ce cade de la răsărit și o să mă rog. O să-mi înalț glasul către tine, Doamne, poate o să mă auzi din pânțele chitului care mă arde și mă îngheață totodată. Poate mă eliberezi din burta cea înfricoșată și întunecată a fiarei și îmi netezești calea spre lumină. Câtă nevoie am de lumină! Sunt în cuptorul încins și strig după raze de soare. Ajută-mă, Domne să trec cu bine noaptea cea lungă și grea a vieții mele! Aici o să-mi crească unghile și o să încerc să spintec burta peștelui. Poate o să te milostivești în sfârșit, că ce s-ar face pământul fără sarea lui?

(Se apropie de un perete al celulei și netezește cu mâna niște litere zgâriate cu mult timp în urmă.)

Nu pot să cred! În această celulă a fost închis și Iosif Alboni. Sunt semnele ce le-a lăsat în urmă și de care mi-a povestit mie și altora în 1918 când ne îndreptam spre Alba Iulia. Da. Îmi amintesc totul. Cât o să stau între zidurile acestea o să rememorez legendele prietenilor mei. Fiecare om are o legendă, fiecare om are povestea lui. Ce noroc! Între aceste ziduri a fost pentru scurt timp un prieten drag mie. O să treacă mai repede zilele întunecate și reci din inima pământului, din pânțele chitului, din cuptorul de foc pregătit să mă mistuie. Aș avea nevoie de hârtie, multă hârtie și un creion. Inițial o să scrijelesc și eu peretele cu data de azi, 31 mai 1946, data când am fost ferecat în acest labirint al morților, data când am fost aruncat în Tartar și lângă inițiala numelui meu. (Scrijelește peretele.) E tare piatra asta. Nu se lasă biruită cu una, cu două. E ca omul înaintea morții. (Continuă să scrijelească zidul de piatră.) Ce plâpânzi par oamenii și totuși ce pietre tari sunt! Nu se lasă

doborâți prea ușor. Mai puțin. (Scrijelește.) Uite că am terminat! Acum am nevoie de hârtie și creion.

(Începe să bată în ușă și să strige.)

Gardian! Mă aude cineva? Gardian!

(După un timp gardianul și doctorul ce poartă cu el o trusă medicală pătrund în celulă.)

Solomon: De ce strigi așa?

Iova: Am nevoie de hârtie și de creion.

Solomon: Ce să faci tu cu ele? Nu îți sunt de trebuință aici.

Iova: Vreau să desenez oameni pe hârtie, pe urmă să-i omor distrugând hârtia pe fața căreia au prins viață. E cel mai simplu mod de a omorî oameni, Solomoane. Doar sunt învinuit de omor? Chiar tu m-ai învinuit.

Solomon: Îți bați joc de noi?

Iova: N-aș îndrăzni, dar mă gândeam la o metodă mai simplă de a omorî oameni și cea cu desenul pe hârtie este cea mai ușoară. O clipă sunt, pe urmă, gata.

Alexandru Vaida Voevod: Nu gândește limpede. O să-i fac o injecție să se liniștească.

(Doctorul pregătește medicamentul ce-l trage într-o seringă, iar Solomon îl imobilizează pe Iova.)

Iova: Ce-mi faceți? Lăsați-mă!

Alexandru Vaida Voevod: Îți administrez un medicament care te va ajuta să te liniștești puțin, chiar să și dormi.

Iova: Nu vreau să dorm!

(Doctorul îi face o injecție.)

Alexandru Vaida Voevod: O să fie bine. (către gardian) Să mergem!

Iova (rămas singur): Ce mi-au făcut? Încep să îmi simt corpul din ce în ce mai greu, parcă și capul mi-e greu pe umeri. M-au otrăvit cu cine știe ce medicamente și aveam atâta nevoie să-mi fie mintea limpede. Acum cred că o să dorm. Poate o să și visez o lume mai bună, o lume în care iubirea și-a făcut casă.

(Alexandru Vaida Voevod se întoarce în celulă cu hârtie și creion.)

Alexandru Vaida Voevod: Eu știu că ești un om corect. Ți-am adus hârtie și creion. Nu știu la ce-ți folosesc. Poate te-ai apucat de scris. Le pun sub saltea. Încearcă pe viitor să faci cât mai puțin zgomot. Doar așa vei putea trece neobservat și vei suporta mai ușor chinul acestor pereți groși de piatră.

Iova (pe jumătate adormit): Mulțumesc! Ești un om bun și drept.

Alexandru Vaida Voevod: Eu o să plec. Eram doar în treacăt pe aici. Încearcă să-mi ascuți sfatul. (Pleacă.)

Iova: Ce somn mi-a cuprins trupul! Nu pot să mă împotrivesc neputinței omenești, dar când o să mă trezesc o să călătoresc în trecut, o să fiu alături de prietenii mei în închisoare, pe urmă la Alba Iulia, apoi din nou în război. Și o să scriu, o să scriu povestea lor și a mea, da, o să scriu tot ce mi-au povestit, tot ce-mi amintesc. Am timp, douăzeci de ani, o viață de om. Și în timp ce scriu o să ajut să crească și copacul ce-a pus în balanță viața mea. În fiecare dimineață o să-l hrănesc cu o picătură de rouă. Locul în care el o să prindă rădăcini o să fie umed și luminos. De fapt l-am și ales. E spre răsărit și e o zonă umedă, atât de umedă, încât am reușit să sap în pământul bătătorit cu degetele. Și peretele de lângă e umed. Câteva picături de apă se scurg neîncet și se pare că nimeni nu a observat acest lucru până la mine. (Întinde o mână spre perete.) Nu pot să ajung acum acolo! Mi-e trupul greu ca a lui Ion înaintea morții, dar mâine o să pot. De mâine o să începă noua istorie a vieții mele.

(O clipă e întuneric.)

Scena II

Personaje: Iova, Iosif Alboni, Ionică

(Iova stând pe pat în șezut cu foile și creionul în mână.)

Iova (gândindu-se, pe urmă notând ceva pe foi): Parcă-l aud și acum pe Iosif Alboni când ne povestea în drum spre Alba Iulia.

Iosif Alboni: Mă sufocam. În jurul meu pereții mâncați de neputințe omenești deveneau tot mai apăsători. Nu știam dacă e noapte sau ziuă. Nu mai puteam să strig. Nu mai puteam să plâng.

Am căzut undeva într-un colț, fiindcă picioarele mi s-au muiat de la genunchi și nu mai aveau putere să țină pachetul de oase ce-a mai rămas din cel ce-am fost înainte de 6 martie 1917. Simțeam că ceva rău mă urmărește încă din 1914, de la sfârșitul lui iulie și nu m-am înșelat. Am gustat veninul războiului în Balcani ca plutonier major și am ajuns sfârșitul lui noiembrie, mai precis în ziua de 26 noiembrie 1918, să-mi târăsc neputințele ca prizonier al auto-ungarilor în închisoarea de la Caransebeș, dar toate acestea până la un apus de noapte. Câte am răbdat! Unii au scăpat repede, un glonț, două, trei și li s-a oferit biletul spre cer. Un timp am crezut că am primit cea mai grea osândă, o moarte treptată într-un lagăr. N-a fost așa. După ore, zile de agonie, după ce am ajuns să nu mai știu dacă afară e ziua sau e noapte, mi s-a comunicat că în douăzeci și patru de ore o să fiu executat. Am fost condamnat la moarte. O clipă și gata, te-ai dus. Atât durează nunta osândeii. Când și aerul a devenit aproape irespirabil m-am trezit la picioarele unui ofițer ajuns în labirintul în care eu mă pierdusem. Venise asemenea poetului Vergiliu ce l-a însoțit pe Dante, să-mi fie călăuză.

(Patul pe care stă Iova să noteze istorii e scaldat în întuneric câteva momente. Când lumina îl atinge din nou, Iova nu mai e acolo.)

Scena III

(În celulă își face prezența un ofițer.)

Ionică (sobru): Iosif Alboni, brigadier silvic, pe urmă primar în Bucova, fiul soților Iovana și Ianăș Alboni, cel care în Primului Război Mondial a luptat ca sublocotenent pe frontul din Italia, deputat al Partidului Național Român – Cercul Hațeg, care a organizat în regiune lupta pentru realizarea Statului Național Român și a fost aruncat în temniță de către guvernarea maghiari pentru convingerile sale politice, condamnat la moarte de aceștia?

Iosif Alboni: El este. A venit ceasul?

Ionică: Sunt ofițerul rezervist, nepotul fostului învățător de la Băuțar, Ion Pop Reteganul.

Iosif Alboni: Tu, aici?

Ionică (șoptit): O să te ajut să evadezi, pe urmă mergem împreună spre Alba Iulia pentru Marea Unire.

Iosif Alboni: Dumnezeu te-a trimis, să pot vedea și eu înfăptuit visul românilor noștri.

Ionică: Așteptăm să se schimbe gărzile. Eu îl cunosc pe cel ce urmează să stea de gardă. E omul nostru. Cum își ia postul în primire, plecăm.

Iosif Alboni: Nepotul lui Ion Pop Retegan?

Ionică: Chiar el.

Iosif Alboni: Dumnezeu l-a adus învățător și în Banatul de la munte pe îndrăgitul scriitor folclorist Ion Pop Retegan. Cu români ca el țara noastră o să fie mereu înfloritoare.

Ionică: Tot ceea ce a făcut, a făcut din dragoste față de pământul cel sfânt al strămoșilor noștri, din respect pentru învățăturile primite de la ei, de dragul tradițiilor și obiceiurilor din bătrâni. Tot ce a primit și a iubit a dorit să transmită mai departe urmașilor lui. Era de o modestie rară. Dacă îi mulțumeai pentru învățăturile transmise, pentru dăruirea sa în sfera folclorului îți răspundea: „Nu mie să-mi mulțumești, mulțumește celor ce-au fost înaintea mea și au pus temelia a tot ce avem noi mai sfânt. Puține mi se datorează mie. Aș putea spune că mie mi se datorează mai mult truda de a purta o zestre bogată. Totul se datorează străbunilor, coloșii aceia care și-au tocit, călcâiele și genunchii, și-au crăpat mâinile bătătorind pământul țării și tot au păstrat vii valorile neamului nostru românesc.“

Iosif Alboni (căutând în buzunarul hainei și scoțând o carte uzată): „Binele și răul“, basm popular din Băuțarul de jos cules de Ion Pop Retegan.

Ionică: Am citit povestea.

Iosif Alboni: A fost un mare culegător de folclor, o adevărată comoară pentru tot ceea ce înseamnă păstrarea tradițiilor și obiceiurilor strămoșești, un scriitor apreciat de toți oamenii de cultură ai timpului în care a trăit. Am avut cartea lui în haină, lângă inimă, când m-au arestat.

Ionică: Și scriitorul Vasile Alecsandri i-a apreciat foarte mult un volum „Povești ardelenеști de la lume adunate“.

Iosif Alboni: Mare om a fost și va rămâne Ion Pop Retegan. Dacă trăia, ne-ar fi însoțit la Alba Iulia. Să fii trecut treisprezece ani de atunci. Cred că era prin 1905 când s-a stins.

Ionică (șoptit): Aud ceva. Cred că se schimbă gărzile și putem pleca.

Iosif Alboni: În ce dată suntem astăzi?

Ionică: În 29 noiembrie.

Iosif Alboni: Încă e timp.

Ionică: Dacă o să scăpăm cu bine de aici este timp.

Iosif Alboni: O să conduc oamenii spre Alba Iulia.

Ionică: Am făcut rost de câțiva cai. Calul tău te așteaptă în spatele acestor ziduri pregătit de drum.

Iosif Alboni: O să plec călare spre Alba Iulia. Îți mulțumesc, Ionică! Îți mulțumesc, bunul meu prieten!

Ionică: E liniște. Cred că s-au schimbat gărzile. Mai trebuie să așteptăm semnalul că drumul e liber și putem pleca. (Ascultă cu atenție. În ușă se aud trei bătăi scurte.) Asta e! Drumul spre Marea Unire e liber. Putem pleca! (Cei doi pleacă. Câteva momente totul este scaldat în întuneric.)

Actul IV

Personaje:

Nicolae Mationi, Iosif Alboni, Miron Cristea, Iuliu Hossu, Alexandru Vaida Voevod, Vasile Goldiș, George Adam, Maria, Romul Raca, Nicolae Ivănescu, Popovici Gheorghe, Simion Stanca, Antanasie Preda, Iova, Ionică

Decorul: O câmpie

(Iosif Alboni ajunge însoțit de Ionică pe Câmpul lui Horea de la Alba Iulia unde deja era multă lume adunată grupuri, grupuri, la sfat.)

Ionică: Am ajuns la timp.

Iosif Alboni: Îți mulțumesc pentru ajutor, Ionică!

Iova (se apropie de Iosif Alboni): Tu ești bănațean de-al meu. Ești bucovan. Te cunosc. Ești șumar. Eu sunt glimbocean. Iova mă cheamă.

Iosif Alboni: Să trăiești, Iova! (Cei doi dau mâna.)

Iova: Sunt aici cu Nicolae Mationi, primarul de la Glimboca. E neam cu mine. (Îl strigă.) Nicolae! Nicolae, vino să-ți prezint pe cineva!

(Nicolae Mationi se apropie.)

Iova: Nicolae, dumnealui e Iosif Alboni, șumariul, primarul de la Bucova!

Nicolae Mationi: Mă bucur să te cunosc. În viitor o să colaborăm.

Iosif Alboni: Cu siguranță! E foarte benefic pentru localitățile noastre.

Ionică (către Iosif Alboni): Uite-l și pe George Adam de la Voislova! A venit împreună cu soția lui Maria.

George Adam (se apropie de Iosif Alboni și cei adunați pe lângă el): Ziua bună, românilor!

Iosif Alboni: Ziua bună!

George Adam: Tu ești conducătorul nostru, Iosife! Te-a ajutat Bunul Dumnezeu să scapi din arest. Am auzit că te-ar fi condamnat la moarte ungerii și iată-te viu și nevătămat alături de toți ai tăi.

Maria: M-am rugat mult la Dumnezeu, ca să se petreacă o minune.

Iosif Alboni: Ionică e vinovat de minunea ajungerii mele alături de frații mei români.

Maria (către Ionică): Să-ți dea Dumnezeu sănătate, că mare lucru ai făcut!

George Adam: Noi am ajuns împreună cu părintele protopop de Ulpia Traiana Sarmisegetuza, Romul Raca, cel a condus delegația din Băuțarul Inferior la Marea Unire.

Iosif Alboni (apropiindu-se de grupul preoțiilor): Doamne, ajută!

Preoții: Domnul să te binecuvinteze, fiule!

George Adam (arătându-l pe Romul Raca): Dumnealui e părintele nostru de la Băuțarul Inferior.

Iosif Alboni (strângând mâna preotului): Sărut dreapta, părinte!

Romul Raca: Dumnezeu să te întărească în cele bune și să fie mereu cu tine! Să te prezint și fraților noștri întru Hristos! Cu toții am auzit de dragostea de țară ce v-a aninat mereu.

Iosif Alboni: Mă bucur că suntem toți împreună pentru țară, cler și popor, țărani și domni.

Popovici Gheorghe: Suntem toți, de la opincă până la vlădică.

Iosif Alboni: Mare adevăr grațiți, părinte!

Popovici Gheorghe (întingându-i mâna lui Iosif Alboni): Popovici Gheorghe, preotul de la Măru. (arătând spre Nicolae Ivănescu) El e vecinul meu de parohie, părintele Nicolae Ivănescu de la Marga.

(Iosif Alboni dă mâna cu părintele Nicolae Ivănescu.)

Iosif Alboni: Am auzit de dumneavoastră, părinte! Adunarea Electorală din Caransebeș a ales cinci delegați la Marea Adunare Națională Română, printre care și dumneavoastră.

Nicolae Ivănescu: Am venit împreună cu Preasfințitul Părinte Episcop de Caransebeș Miron Cristea. Preasfințitul e mai în față lângă Preasfințitul ce se pregătește să ne vorbească din însărcinarea Marelui Sfat Național Român.

Ionică (apropiindu-se împreună cu cei din grupul lui de ei și intrând în discuție): Cine e cel ce se pregătește să ne vorbească?

Simion Stanca (amestecându-se în discuție): E Iuliu Hossu, episcop greco-catolic.

Nicolae Mationi (către Simion Stanca): Parcă te-am mai văzut. Și tu ești de prin părțile noastre?

Simion Stanca: Sunt Simion Stanca de la Ohaba Bistra. Am venit împreună cu prietenul meu Antanasie Preda de la Cireșa.

Nicolae Mationi: Antanasie e aici?

Simion Stanca: Îl cunoști?

Nicolae Mationi: Am jucat împreună călușarii când am fost feciori.

Antanasie Preda: Vorbiți de mine?

Nicolae Mationi (strângându-și mâna cu Antanasie): Ce mai faci frate? Mai joci călușarii?

Antanasie Preda: S-a dus vremea aceea.

Ionică: Cred că începe să ne vorbească.

Iuliu Hossu: „Fraților!

Ceasul plinirii vremii este acesta, când Dumnezeu Atotputernic rostește, prin poporul Său credincios, dreptatea Sa, însetată de veacuri.

Astăzi prin hotărârea noastră, se înfăptuiește România Mare, una și nedespărțită, rostind fericiți, toți Românii de pe aceste plaiuri: Ne unim pe veci cu Țara mamă, România.

Vă reamintiți când prin sutele de spitale, în zilele de întunec, povesteam: - Va învinge dreptatea -“

Vasile Goldiș (întrerupe discursul): Te cunoaștem pe Sfinția Ta!

Iova (către Iosif Alboni): Cine e cel care a întrerupt discursul? Ți-e cunoscut?

Iosif Alboni: E un fruntaș arădean, Vasile Goldiș. A venit împreună cu medicul Alexandru Vaida Voevod.

Mai mulți: Te cunoaștem, Sfinția Ta! Va învinge dreptatea!

Iuliu Hossu: „vă arătăm că vine ceasul când toți făcătorii nedreptății vor plânge, lacrimi de sânge, în ziua bucuriei noastre.

A biruit dreptatea!

Acesta e ceasul dreptății lui Dumnezeu și al răsplătirii Lui, aceasta-i ceasul bucuriei noastre, bucuria unui neam întreg, pentru suferințele veacurilor, purtate de un neam, cu credința în Dumnezeu și cu nădejdea în dreptatea lui.

Suferințele veacurilor se îmbracă în lumină, cum revarsă în clipa aceasta soarele asupra noastră lumina sa, cu binecuvântare.“

Iova (către Iosif Alboni): Uite că începe să se lumineze afară! Soarele a ieșit de după nori.

Iosif Alboni: Și Dumnezeu ține cu noi. Își arată marea Lui milostivire și față de români.

(Iuliu Hossu desfășoară un act.)

Vasile Goldiș: E „Proclamația, Proiectul de Țară“!

Iuliu Hossu (citește):

„DECLARAȚIUNE DE FĂURIRE:

Se instituie la 1 Decembrie SIGURANȚA NAȚIONALĂ care veghează la îndeplinirea tuturor hotărârilor Sfatului Țări, pecetluite de voia NEAMULUI nostru Românesc.

1. Noi Neamul și Statul României ... 4.Vom trudi, vom cugeta gândurile cele drepte și întărite de credință să ajungem ca să nu sfârșim ca o populație și să dăinuim ca o Națiune Suverană acasă la ea. Nădejdea Noastră Sfatul țării și tot Neamul cel născut aici în țară; este Dumnezeu în noi și cu noi prin toate veacurile, viețuire într'u El. Nimic fără Dumnezeu!“

Iosif Alboni: Acesta-i visul nostru, al românilor!

Iuliu Hossu (către cei prezenți):

„Fericit am vestit hotărârea judecății lui Dumnezeu prin reprezentanții a toată suflarea românească; fericiți voi, cari ați pecetluit pe veci, Unirea cu Țara-mamă.

O viață întreagă veți mărturisi cu mândrie: „Și eu am fost la Alba-Iulia!“!

Fiii fiilor voștri vor chezășui puternic și fericiți, rostind: „Și părinții noștri au fost la Alba-Iulia!“ Voi sunteți marea armată a sufletelor alese, a neamului vostru.

De acum o Românie Mare, întemeiată pe dreptatea lui Dumnezeu și credința poporului Său.

Cântarea noastră de biruință să fie cântarea neamului pe calea lungă și grea a veacurilor: „Dreptatea Ta, Doamne, e dreptate în veac și cuvântul Tău adevărul“.

Dreptate și adevăr, la temelia României întregite.

Mărire întru cele de sus lui Dumnezeu.

Pe pământ pace.

Ziua învierii, să ne luminăm, popoare.

Trăiască România Mare, una și în veci nedespărțită, Amin.“

Ionică (către Iosif Alboni): Mie îmi vine să plâng. Sunt atât de fericit și îmi vine să plâng!

Mai mulți: Trăiască, România!

Miron Cristea (către Iuliu Hossu): Să ne îmbrățișăm frate întru Hristos, pentru țară, credință și limba românească!

(Cei doi se îmbrățișează.)

Miron Cristea (către cei prezenți) „Pe cum ne vedeți azi îmbrățișați frățeste, așa să rămână îmbrățișați pe veci toți frații români!“

Alexandru Vaida Voevod: Să ne dăm mâna fraților și să ne îmbrățișăm!

(Cei prezenți își dau mâna și se îmbrățișează frățeste. Iosif Alboni și alții din cei prezenți semnează actul de unire.)

Iuliu Hossu (către cei prezenți): Eu, Iuliu Hossu, episcop greco-catolic, numit de Marele Sfat Național Român să citească proclamația de unire a Transilvaniei cu Regatul României, alături de Miron Cristea, episcop ortodox și doi fruntași arădeni, doctorul Alexandru Vaida-Voievod și Vasile Goldiș, o să mergem la București pentru a înmâna „Declarația de unire“ actul de naștere a statului român unitar, regelui Ferdinand I al Românilor.

Cei prezenți: Trăiască, România!

Iova (aparte în timp ce alții încă se îmbrățișează frățeste): Azi au fost răsplătite toate suferințele românilor. Lacrimile din ochii lor nu mai sunt de durere, ci de bucurie. De azi suntem mai mulți, mai puternici, mai uniți ca niciodată. Marele nostru vis s-a împlinit. (cu lacrimi în ochi) Te iubesc, România mea, țara mea dragă, pământ sfânt stropit cu sânge și sudoare!

(Soarele apune peste strigătele de bucurie a celor prezenți.)

Actul V

Personaje:

Iova

Nicolae Mătu

Decorul:

Versanți stâncoși, împăduriți, cu izvoare, ale unui munte.

Iova (așezându-se pe iarba la umbra unui copac): O să trecem cu bine și peste încercarea aceasta, Nicolae! E bine că s-a terminat războiul. Ce prăpadă a mai fost! De-aș avea o țigară!

Nicolae (care adună niște frunze de măcriș): E bine că munții aceștia sunt bogați în izvoare.

Iova: Socot că într-o săptămână ar trebui să ajungem la noi în țară.

Nicolae: Ce bine că nu am ales drumul cel mai ușor! Acum am fi fost morți.

Iova: Așa este. Majoritatea care au supraviețuit bătăliei cumplite din Munții Tatra, și-au găsit sfârșitul după ce au căutat sprijin de întoarcere acasă la sovietici.

Nicolae (așezându-se lângă Iova și oferindu-i și lui din frunzele adunate): Niște sălbatici sovieticii aceștia. Și când te gândești că am dat la final mâna cu ei.

Iova (apucând o frunză): A avut milă Dumnezeu de noi, de am aflat ce pătesc ortacii noștri și astfel am apucat drumul cel anevoios prin munți spre a ajunge pe pământul nostru.

Nicolae: Socotești că mai sunt mulți asemenea nouă?

Iova: Nu știu să-ți spun. Mai sunt, dar nu mulți.

Nicolae: A fost cumplit! Și când mă gândesc că m-am oferit voluntar, că eram prea tânăr să merg în război. Mă gândeam să pot ajuta și eu. Speram să ajung la un punct medical și să ajut la salvarea vieții românilor noștri răniți, să spun vorbe încurajatoare celor ce și-au pierdut speranța.

Iova: Așa am făcut și eu în Primul Război Mondial. Atunci am participat la bătălia ce s-a dat la Oituz, acum am văzut iadul din Munții Tatra. Cumplit! Și acum îmi bubuie în timpane tunuri, bombe, mitraliere, gemete, răcnete.

Nicolae: Eu n-am omorât pe nimeni. Nu am putut. Toți suntem oameni. E păcat. Până și în Sfânta Scriptură spune că cel ce ridică sabia o să moară tot de sabie. Am tras și eu, dar nu să omor omul, ci să-l îndepărtez, în schimb am cărat răniți, am tras de ei, am înaintat cu ei în spate printre gloanțe și bombe. Am ajutat și eu cum am putut.

Iova: Nici eu n-am omorât oameni, Nicolae. Tot copil de minge am fost și eu. Nu am avut sufletul acela să las mame să plângă după fiii lor, neveste văduve, durere mare.

Nicolae: E de înțeles că nu ai omorât pe nimeni. Toți cei care au omorât pe alții, au murit la rândul lor, unii în timpul măcelului din munți, alții de mâna rușilor. Tot ce faci se întoarece ca-ntr-un cerc.

Iova: E rău când cei mari se ceartă între ei și trimit oamenii nevinovați să se bată. E atât de frumos să-ți aperi pământul țării tale, dar mai bine preferam să mor eu deschizându-mi cămașa la piept pentru a fi pace și țara liberă, decât să omor oameni.

Nicolae: Mulți camarazi nu au gândit așa și le dau dreptate. Pe unde a călcat picior de rus în țară, a făcut prăpăd, prin gospodării, pe drumuri. Aștia nu sunt oameni, nici măcar câini nu pot să fie numiți, că și câinii îți pot deveni prieteni, mai degrabă șacali, câini răi ce trăiesc în păduri. Cu toate acestea nu am putut să omor pe nimeni. Să omor un om, fie el șacal în suflet? Doamne, ferește! Nu, nici nu vreau să mă gândesc. Nu aș fi putut trăi cu așa ceva. Și câți au murit! Doamne, câți au murit! Câți frați români au murit! Câte vaiete, câtă durere! Nu mai știam pe cine să ajut. Și tunurile băteau! Eu alergam prin tranșee cu răniții pe umăr, le bandajam rănilor, pe cât se putea, aduceam muniție celor înflăcărați de patima sângelui, așa ajutam și eu pe românii mei. Nu pot să-mi scot din minte durerea din munții aceștia. Câtă durere!

Iova: Știi, chiar ai nimerit-o. E bun măcrișul acesta. E mare noroc că l-am găsit pe aici, el nu se împacă prea bine cu muntele. Mă gândesc că om scoate-o cumva la capăt o săptămână, cam atât socot că ne-ar lua să batem potecile Munților Tatra până ajungem acasă. E primăvară, poate mai găsim o iarbă comestibilă, că în izvoare locurile sunt bogate.

Nicolae: Cam greu.

Iova: Greu, dar nu imposibil.

Nicolae: Eu am o două pungi cu bomboane. Mi-au rămas de pe front. Știi că eu eram tata răniților și-i mai încurajam cu câte o bomboană pentru a le face mai dulce clipele de agonie. O să-ți dau ție o pungă și una o păstrez pentru mine. (Scoate din haină o pungă de bomboane și i-o dă lui Iova.)

Iova: Știi că ai suflet mare? Le puteai ține doar pentru tine.

Nicolae: Poate vom reuși mai bine împreună.

Iova: Poate.

Nicolae: Trebuie doar să fim chibzuiți!

Iova: E drept.

Nicolae: Cu ajutorului lui Dumnezeu vom ajunge și noi acasă.

Iova: Parcă mai aveai ceva în haină pe lângă punga de bomboane?

Nicolae (scoțând o ramură de copac din haină): O crenguță de cireș din pământul țării mele, din satul meu.

Iova: Frumos! (după o clipă de tăcere) Ești superstițios?

Nicolae: Așa gândești?

Iova: Creanga de cireș de acasă!

Nicolae: Mi-a dat-o Ana.

Iova: Ana?

Nicolae: Nepoata ta.

Iova: Ana și cu tine?

Nicolae: Am cerut-o în căsătorie. Eram în livada cu cireși.

Iova: Livada mea cu cireși?

Nicolae: Da. La început s-a cam temut că o duc cu vorba. Mi-a spus așa, ca într-o glumă, că nu vrea să fie Ana din romanul Ion a lui Liviu Rebreanu. Poate cunoști romanul, a apărut în 1920.

Iova: L-am și citit.

Nicolae: I-am răspuns că în fiecare om se ascunde o Ană sau un Ion, o Florică sau un Gheorghe. Când n-ai suficientă încredere în tine, cel ce vrea să-ți fie alături devine asemenea lui Ion, iar tu te micșorezi în frumusețe și importanță. Dacă ai încredere în tine ești frumos, ești o Florică privită cu drag. Totul e să ai încredere.

Iova: Și Ana ce ți-a răspuns?

Nicolae: Că i-am dat o bună lecție de încredere în propria persoană și a rupt o ramură de cireș pentru a pecetlui taina prieteniei noastre.

Iova (zâmbind): Frumos! Iar eu nu eram acolo să-mi apăr pământul, să-mi apăr cireșii de mâna celor ce i-au călcat, așa cum am fost aici să apăr pământul țării și uite! O creangă din cireșii mei a ajuns prin Munții Tatra purtată de tine la sân.

Nicolae: Dacă ar fi fost cireșii în floare i-aș fi cules câteva flori Anei, așa a rupt ea o crenguță dintr-un cireș și mi-a dat-o ca să mă

apere de rău. Florile de cireș sunt atât de pure, sunt perfecte, unice, ca dragostea.

Iova: Până la urmă ești superstițios. Porți un talisman, o crenguță din cireșii mei. Eu zic să mi-o returnezi.

Nicolae (ascunzând creanga la sân): Nu se poate! Asta nu se poate. E dragoste. Nu e nicio superstiție. E dragoste, nu înțelegi?

Iova: Ți-e dragă Ana?

Nicolae: Tare dragă. Mi-e așa de dor de ea. Creanga aceasta ce-mi mai astâmpără dorul.

Iova: E frumoasă dragostea. Eu n-am avut parte de ea. Am fugit de această mare taină.

Nicolae: Nu e timpul pierdut. Încă nu ești prea bătrân.

Iova: Cine să se mai uite și la mine, poate o văduvă ce are nevoie de un sprijin în a-și crește copiii.

Nicolae: Eu zic că ar merge o bomboană după frunzele acestea acrișoare.

Iova: Trebuie să fim cumpătați cu bomboanele. Dacă mâncăm acum o bomboană, următoarea abia mâine dimineață o mai putem savura. (Amândoi servesc câte o bomboană.) Ce dulce și bună este ca dorul de casă.

Nicolae: Eu zic că e vremea.

Iova: Așa socot și eu, Nicolae! E vremea! E vremea să ne putem odihni și noi o clipă.

Nicolae: Din contră, până mai e ziuă eu zic să căutăm poteci spre casă.

Iova (ridicându-se): Și luna poate să fie o călăuză!

Nicolae (ridicându-se și el): Deocamdată încă e soare.

(Cei doi încep să caute cărări într-o parte și alta a versanților.)

Iova: Nicolae!

Nicolae: Da.

Iova: Câte zile au trecut de când batem cărările munților?

Nicolae: Șase zile, Iova!

Iova (cu resemnare): Șase.

Nicolae: Poate a șaptea zi ne odihnim piciorul pe pământul nostru românesc.

Iova: Nu se știe. Dacă poteca aceasta e cea bună, avem o șansă.
Tu câte bomboane mai ai?

Nicolae: O bomboană. Tu?

Iova: Tot o bomboană.

Nicolae: Dacă scăpăm cu bine o să ne amintim toată viața că am supraviețuit în munți, timp de o săptămână, doar cu o pungă de bomboane.

Iova: Taci!

Nicolae: De ce?

Iova: Ia, ascultă!

Nicolae: Ce să ascult?

Iova: Ascultă!

Nicolae: Se aude vântul cum bate cu putere. Cred că iar se schimbă vremea. Asta ne-ar mai lipsi, o altă ploaie, ceață, să rătăcim din nou în întuneric și de această dată doar cu o bomboană. Doamne ce rău am pățit-o acum două zile! Nu mai știam pe unde să găsim o cărare, uzi, orbecăind prin ceață, nici adăpost nu am dibuit până într-un târziu sub un colț de stâncă.

Iova: Tu chiar nu vrei să taci?

Nicolae: De ce să tac? Mai alung și eu urâtul. (Scoate ramura de cireș și o sărută.) După ce termin și ultima bomboană, creanga aceasta o să-mi țină și de foame, nu doar de drag.

Iova: Ție ți-a făcut rău viața în pustietatea asta, nu mai înțelegi ce spune omul. (alergând după Nicolae care fugea de el, comportându-se amândoi ca doi copii ieșiți la joacă după o iarnă grea.) Taci, mă, că dacă te prind, te leg de un copac și aici te las până te lustruiește vântul ce zici că-l auzi.

Nicolae (alergând vesel, râzând): Dacă mă prinzi!

Iova: Acum mă faci neputincios. Las că-ți arăt eu ce poate un om mai bătrân!

Nicolae (același joc): Nu mă prinzi!

(Iova alunecă, se împiedică de o ramură uscată ivită în drum și cade.)

Nicolae (speriat): Te-ai lovit?

Iova (prefăcându-se): Cred că aici o să rămân. S-a rupt ceva ...

Nicolae: Unde?

Iova (prinzând be buzunarul hainei lui Nicolae și rupându-l):
Aici!

Nicolae: Mi-ai rupt haina!

Iova: Dacă ai face liniște și ai asculta cu atenție nu te-ar mai deranja un buzunar rupt.

Nicolae (ascultând): Ce să aud?

Iova: Ascultă!

Nicolae (întrebător): Un topor?

Iova: În sfârșit! Da, un topor!

Nicolae (atent): Da. E glasul toporului! Am ajuns, Iova! Am ajuns acasă! Am ajuns în țara noastră dragă!

Iova: Ascultă!

Nicolae (fericit): Latră un câine! Doamne, de când nu am mai auzit un câine care latră!

Iova: Să mergem cât mai repede după glasul câinelui și al toporului!

Nicolae: Să mergem, Iova!

Iova: Când ascuți un om mai trecut prin viață, e mai bine!

Nicolae: Am ascultat. Ascult! Se aude tot mai aproape cântecul toporului.

Iova: Parcă și pădurea e mai veselă, mai verde, se vede că-i pădurea de acasă, pădurea ce ne-așteaptă cu atâta drag.

Nicolae: Stai! Așteaptă!

Iova: Ce?

Nicolae: Crezi că putem mânca ultima bomboană? În curând apune soarele pentru a răsări o nouă zi.

Iova: Da! Am uitat de bucurie. Ultima bomboană!

(Amândoi se opresc și scot din haină câte o pungă în care trona o ultimă bomboană. Fiecare apucă cu poftă bomboana și o duc la gură începând să o mestece pofcios.)

Nicolae: Parcă nu mai am răbdare să o savurez lent. O sfărâm în dinți, numai să nu-mi sparg și vreun dinte, ca pe urmă să fug cât mai repede acasă.

Iova: Nici eu nu mai am răbdare, Nicolae! (bucuros) Am ajuns acasă!

(Amândoi își pun mâinile pe umeri și sar ca într-un joc popular strigând fericiți): „Am ajuns acasă!“, „Am ajuns acasă!“, „De ruși nu ne mai pasă!“, „Am ajuns acasă!“, „Suntem în țara noastră!“

Actul VI

Personaje:

Iova, Petru, Maria, Solomon, Nicolae Mîțu, Jandarmul.

Decorul:

O casă la marginea satului, neîngrijită. Cei care nu cunoșteau locul puteau crede că este o casă părăsită. Podeaua din camera mare era din pământ, iar într-un colț al camerei un pui de copac încerca să-și facă loc prin acoperiș, unul dintre pereții casei era acoperit de mușchi.

Scena I

(Petru și Maria stăteau în jurul mesei mâncând cireșe și ascultându-l pe Iova.)

Maria: Ce poveste palpitantă de viață! Ce frumos! Pământul țării, pământul din grădina casei, cireșele! Ai păzit și apărat ceva foarte drag! (către Petru) Înțelege, Petru! Cât simbol!

Petru: Ai trecut prin multe, unchiule!

Iova: Aici, sub colțul acesta de la masă sunt niște hârti.

(Se ridică cu toții de la masă. Iova se apleacă jos și dă la o parte o bucată de cărămidă înfiptă în pământul bătătorit de lângă piciorul drept al mesei. De sub cărămidă scoate niște foi.)

Iova (către Petru): Ia aceste foi! Ascunde-le în locurile tale de joacă pe care nu le știe nimeni, în locurile în care te pitești când vrei să fii singur, când vrei să nu te deranjeze nimeni, iar când eu mor să le folosești!

Petru: Ce e cu aceste foi?

Iova: E moștenirea ce ți-o las ție, copilul meu! Aici e povestea vieții mele. Eu am fost un om ce a iubit cartea. Am învățat să scriu și să citesc, ce-i drept, am învățat prima dată acest lucru în ungurește, că așa te obliga cândva să înveți la școală, dar după 1918, m-am împrietenit cu dascălul din sat, un om greu, moale, dar cu un suflet să încapă tot omul în el, ca să învăț și eu sfânta noastră limbă strămoșească și am reușit acest lucru. Drept dovadă aceste mărturii (arată foile). În ele am povestit tot.

Maria: Tot ce ne-ai povestit nouă?

Iova: Tot ce v-am povestit vouă. Mai ai și actele pe casă și pământ și dovada iscălită de mine că ție îți las toată avuția mea. Eu n-am avut copii, dar Dumnezeu așa a rânduit ca tu, copilul Anei și a lui Nicolae, să-mi mângâi bătrânețele și să-mi îndulcești viața.

Petru: Îți mulțumesc, unchiule, pentru această moștenire sfântă!

Iova: Acum du-te, du-te acasă! Ia-o și pe Maria cu tine și să ai grijă de ea! Du-te, că sigur de caută ai tăi!

Petru cu Maria (plecând): Să ai grijă de tine!

Petru: Îți mulțumesc!

Iova: Mergeți în pace! Dumnezeu să vă ocrotească mereu!

Scena II

(Iova stă la masă și mănâncă cireșe. La un moment dat în casă intră Solomon. Iova îl simte, chiar dacă e cu spatele spre ușă.)

Iova: Intră, Solomoane! Te-am așteptat!

(Solomon se apropie de Iova.)

Solomon: De unde ai știut că sunt eu?

Iova: De mult timp îmi dai târcoale, Solomoane? Ce vrei tu de la mine?

Solomon (așezându-se și el la masă): Nimic.

Iova: Așa-i, nu vrei nimic, ai trecut doar așa să mă vezi. Îți mulțumesc pentru cinstea ce mi-o faci vizitându-mă.

Solomon: Tu să nu râzi de mine!

Iova: Mă vezi tu pe mine râzând?

Solomon (iritat): Un nebun de la ocnă!

Iova: Ai dreptate! Și cu ce ocazie mi se datorează această cinste a vizitei tale? Dacă nu-ți cunoșteam mersul apăsat ce-mi bate

moșiile de zile întregi, aș fi zis că s-au întors niște copii să se joace în casa asta uitată de lume.

Solomon (privind în jur): Nu știu cum poți să trăiești în acest loc!

Iova: Cum am trăit și la închisoare, Solomoane! Acum sunt prizonierul acestei case.

Solomon: Ești nebun de legat.

Iova: Am fost legat, Solomoane! Tu m-ai legat! Tu mă faci și nebun! În trecut m-ai făcut ucigaș, Solomoane! Din cauza ta mă ocolește lumea pe drum. Le e frică de mine. Îi aud cum șoptesc pe la spatele meu: „Nici nu a trecut bine anul de când a venit din Al Doilea Război Mondial“ și a și omorât un om. Trebuie să stăm departe de el, că nu se știe când îl mai apucă pofta de sânge.“

Solomon (zâmbind): Și adevăratul ucigaș e liber. De el nu se teme lumea, că nu-l știe. Ea se teme de cine nu trebuie.

Iova: Lumea judecă după drumul cel mai scurt și adesea greșește.

Solomon: Crezi că, dacă adevăratul criminal te-ar doborî și pe tine într-o zi, lumea ar crede că te-a răpus cineva sau ar cugeta că de singurătate ți-ai pus capăt zilelor?

Iova: Poate de singurătate, poate traumele războaielor ...

Solomon: Așa socot și eu.

Iova: De ce l-ai omorât pe Ion?

Solomon: Am vrut să culeg cireșele. Ca în anul acela nu am văzut niciodată rod. Știam că, dacă îl dobor pe Ion, o să te închidă și nimeni nu mai calcă pe acolo de urât. Ani de zile, pământul tău a fost al meu, până ce ai ieșit din închisoare.

Iova: Mi-am dat seama că tu ai fost, dar târziu, în nopțile întunecate și umede ale zidurilor ce apăsau tot mai greu.

Solomon: Cum ți-ai dat seama?

Iova: Tu ai ținut cu orice preț să mărturisesc o faptă ce nu am făcut-o. Ce-i drept, sunt vinovat că în joaca mea, poate mânat și de trauma războiului, nu l-am crezut pe Ion, dar pentru asta mi-am luat pedeapsa. Eu am fost închis între ziduri de piatră, iar Ion în pământ. Tu ai fost cel care m-ai șantajat a semna epitaful pedepsei! Când eu am tras în văzduh, un alt glonț se îndrepta spre Ion, un

glonț pe care ai refuzat să-l pui în fața anchetatorilor pentru a fi căutat. Nici tu nu l-ai găsit.

Solomon: De unde știi că nu l-am găsit?

Iova: Pentru că l-am găsit eu și l-am pus bine.

Solomon: Aiurea! Nu te cred!

Iova: Crezi ce vrei.

Solomon: Povestea asta se va sfârși aici, în camera asta, între noi doi.

(Solomon ia un cuțit de pe masa lui Solomon și-l înjunghie în pânțele. Acesta se ridică ca secerat ținându-se de pânțele.)

Solomon: S-a omorât cu propriul cuțit. S-a înjunghiat în pânțele ca să simtă și el durerea asemenea lui Ion. Nu a avut altă armă decât un cuțit. Cu el și-a găurit burta. Asta va spune lumea.

Iova (râde ținându-se de burtă și plimbându-se prin casă): Așa ai socotit tu că ai putea scăpa de cel pe care l-ai osândit.

Solomon (aparte): Chiar e nebun! Râde în fața morții.

Iova: Hai, Solomoane! Râzi cu mine! (Se apropie de el și îl murdărește de sânge pe cămașă cu palmele.) Râzi, Solomoane! Așa râd dacii înaintea morții. Ei râd și se veselesc că merg spre fericire. Iau pământ în pumni, Solomoane, pământ din pământul mamă, Solomoane, pe urmă își spun rugăciunea. (Cade în genunchi și ia un pumn de pământ. În cădere trânteste și vasul cu cireșe.) S-au pătat cu sânge cireșele, Solomoane! E semn rău, e semn că eu voi merge la Dumnezeu, iar tu vei fi cel prigonit de propriile tale fapte.

Solomon: Niciodată! Sunt prea iscusit pentru a mă prinde cineva.

Iova: Crezi tu asta, Solomoane? Ai fost tu cu sufletul alături de țara ta în vreo bătălie? I-ai auzit tu plânsul sau râsul?

Solomon: Ce importanță are?

Iova: Are, Solomoane! Atunci ai fi înțeles că totul se întoarce în punctul de unde a plecat. Tot ce mișcă e un cerc perfect. Tot ce e drept și sfânt se întoarce la cel cu inima curată și tot ce e urâciune omoară pe cel de la care a pornit.

Solomon: Nu înțeleg nimic ce spui. Cred că aiurezi din cauza durerii.

Iova (râzând și ridicându-se sprinten cu mâna la pântec, pe urmă săltând): Nu mai simt nimic, Solomoane, nicio durere! Pot să joc și să mă veselesc!

Solomon: E nebun!

Iova: Joacă cu mine, Solomoane! (apropiindu-se de el și zgâlțâindu-l) Haide! Joacă cu mine! Uite așa!

Solomon (respingându-l): Lasă-mă! Ești nebun!

Iova: Eu mor, Solomoane! Se cuvine să te veselești împreună cu mine.

Solomon: M-aș veseli, dacă ai muri mai repede.

Iova: O să mor curând, Solomoane! Eu o să mor, pe urmă te sfârșești și tu.

Solomon: Eu? Niciodată. O să culeg roade de pe pământul tău din nou.

Iova: Nu, Solomoane! Pământul meu va rămâne nepoților mei. Tu vei fi pedepsit pentru faptele tale.

Solomon: Care fapte, Iova? Nimeni nu știe în afară de noi doi adevărul.

Iova (râzând): Poate că mai știe cineva.

Solomon (sărind la Iova și scuturându-l): Cine mai știe, nenorocitul?

Iova: Dumnezeu, Solomoane, Dumnezeu!

Solomon (împingându-l și trântindu-l la pământ): Îți bați joc de mine, câine!

Iova (râzând forțat): Cum să îndrăznesc?

Solomon: N-am știut eu cât ești de tare, că demult terminam cu tine, de când ai fost în mâinile mele între ziduri.

(Îl lovește cu picioarele)

Solomon: Îți amintești?

Iova: Dă, Solomoane! Joacă cu picioarele pe mine! Veselește-te cât mai ai timp!

Solomon (lovindu-l): Nemernicule, mori odată, să-ți piară rânetul de pe buze!

Iova (chircindu-se): Eu o să râd și după moarte, Solomoane, o să râd! O să te privesc de sus cum te chinuiești, pentru că nu ai învățat niciodată să râzi.

(În casă intră Petru, Nicolae Mîțu și Jandarmul. Petru aleargă la Iova în timp ce Solomon se retrage speriat un pas în spate.)

Petru: Iartă-mă! Am citit prea repede finalul. Am aflat tot adevărul. (uitându-se la rană) Ce ți-a făcut?

(Jandarmul îl arestează pe Solomon ajutat de Nicolae.)

Iova: Acum a venit vremea să înveți să râzi și să plângi, Solomoane!

Petru (către tatăl lui): Chemați un doctor!

Nicolae: Îl ducem la secție și venim cu doctorul.

(Jandarmul, Nicolae și Solomon părăsesc casa.)

Petru (către Iova): Te doare?

Iova: Nu mă doare.

Petru: Mă ierți că am citit cine e făptașul?

Iova: Ai citit la timp, Petre!

Petru: Poate era bine puțin mai repede.

Iova: De ce?

Petru (cu lacrimi în ochi): Fiindcă povestea are acum un alt final. Ai fost și tu rănit de omul acela rău.

Iova: Nu, Petre! Povestea are un final fericit. Să nu-ți pară rău de nimic.

Petru: O să te faci bine?

Iova: Petre, vezi în geam, am o lumânare. Aprinde-o! A sosit vremea!

Petru: Unchiule!

Iova: Aprinde lumânarea, Petre!

(Petru aprinde lumânarea.)

Iova: Acum vino lângă mine și nu-ți fie frică. O să vorbesc cu tine până când glasul o să-mi înghețe. Lasă-mă să țin lumânarea în mână, dar sprijin-o și tu, să nu o scap. Așa! Așa e bine!

(O clipă e liniște. În casă intră Nicolae.)

Nicolae: O să vină și doctorul imediat.

Petru (ridicându-se și cu lacrimi în ochi): Nu mai e nevoie de doctor.

Cortina cade.